

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาคติความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า(ข้าวประดับดิน)
ผู้วิจัย : นายชั้นเตียน นามเกตุ
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระครูสมุห์เฉวียน กตปุญโญ ดร.
: พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์ ดร.
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรศักดิ์ดา
วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคติความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า(ข้าวประดับดิน) มีวัตถุประสงค์๑.)เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญเดือนเก้า๒.)เพื่อศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนเก้า๓.)เพื่อศึกษาอิทธิพลของพิธีกรรมบุญเดือนเก้าที่มีต่อสังคมของอีสาน กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยได้แก่ บุคคลในชุมชนวัดมหาวนารามและชุมชนวัดสารพัฒน์ก ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือเน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนามและการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (interview)

ผลการวิจัยพบว่า

ประเพณีบุญเดือนเก้าเป็นหนึ่งใน ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานที่มีประวัติความเป็นมาจากตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่เล่าสืบต่อกันในนิทานธรรมบทโดยปรารถถึงญาติของพระเจ้าพิมพิสารที่ตายไปเกิดเป็นเปรตในนรกตลอดพุทธันดร จึงได้ทำบุญอุทิศให้ไปซึ่งเป็นการทำบุญให้แก่ญาติที่ตายไป ทำให้ทุกข์ทรมานเบาบางไป ที่แฝงไว้ซึ่งความกตัญญูตเวทีจนเกิดเป็นประเพณีที่ยอมรับและปฏิบัติร่วมกันในชุมชน ทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความเป็นเอกลักษณ์สืบเนื่องต่อกันมาถึงปัจจุบัน

คติความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนเก้าของชาวอีสาน

ความเชื่อในการทำบุญเดือนเก้า สืบเนื่องมาจาก ความเชื่อของบุญ -บาป การเวียนว่ายตายเกิดที่มาจากนิทานธรรมบท ที่ชาวอีสานยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องมาจนเป็นแนวจริยประเพณี ที่มีความเชื่อว่าเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากผลแห่งกรรม ที่พบเห็นการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปในภาคอีสานสาเหตุสำคัญที่เรียกบุญเดือนเก้านี้ เพราะกำหนดขึ้นในเดือนเก้า และเมื่อเดือนเก้าต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไป เพื่อให้ญาติจะได้รับส่วนบุญเพื่อมีความสุขบรรเทาความทุกข์ที่ได้รับเป็นการทำบุญด้วยการให้ทานข้าวปลาอาหาร เมื่อได้ทำแล้วก่อให้เกิดความสุกใสจิตใจที่

ญาติพี่น้องได้รับบุญกุศลและเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ความเชื่อนี้ส่งผลต่อประเพณีบุญเดือนเก้าและพิธีกรรมสืบต่อมาในภาคอีสานซึ่งความเชื่อที่ปรากฏในบุญเดือนเก้า

อิทธิพลของพิธีกรรมบุญเดือนเก้านี้ ชาวอีสานให้ความสำคัญใน ๓ ด้าน

๑.อิทธิพลที่มีต่อครอบครัว เป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในหมู่เครือญาติและได้ปลูกฝังไว้ว่าเมื่อพ่อแม่ญาติพี่น้องตายไปต้องปฏิบัติตามประเพณีบุญเดือนเก้า เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูตเวที เป็นการสร้างจิตสำนึกแผ่ความเป็นปึกแผ่นให้บรรดาญาติได้เกิดความรู้สึกถึงความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่ก่อให้เกิดแน่นแฟ้นในครอบครัวซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญของสังคม

๒.อิทธิพลที่มีต่อวิถีชีวิต วิถีชีวิตของชาวอีสานเกี่ยวข้องกับศาสนาไม่ว่าด้านความเชื่อวิถีชีวิตและประเพณีที่ชาวอีสานปฏิบัติสืบกันมาบ่งบอกถึงศรัทธาความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงความกตัญญูตเวที ความสามัคคีโดยมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา โดยชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญกันตามประเพณีเดือนฮีตสิบสองคองสิบสี่และที่สำคัญยิ่งก็คือ บุญเดือนเก้าที่บ่งบอกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นไม่ว่าเป็นคนหรือผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ทำให้เห็นแสดงออกถึงความมั่งคั่งด้านจิตใจ ที่ควรอนุรักษให้สืบเนื่องอยู่กับชาวอีสานต่อไป

๓.อิทธิพลที่มีต่อสังคม ในการปฏิบัติตนตามความเชื่อประเพณีบุญข้าวประดับดินนั้น สร้างความรู้สึกเป็นญาติเป็นพี่เป็นน้องกับชาวบ้านร่วมชุมชน ส่งผลให้วิถีปฏิบัติต่อกันมีลักษณะของการช่วยเหลือ เกื้อกูลและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวบ้านมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันระบบความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวนับเป็นทุนทางสังคมของชุมชน ที่มีส่วนสำคัญในการยึดโยงชาวบ้านเข้าไว้ด้วยกัน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะให้เกิดขึ้นโดยพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และมีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

Thesis Title : Study on the Attitude towards Belief in the Ninth Lunar Month Festival

Researcher : Mr.Khuntian Namket

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Advisory Committee

: PhraKrusamuhaChwian Katapunno,BA.,MA.,Ph.D.(Sociology)

: PhraKruDhammathornSirivat Sirivattano,Pali.၈,BA.,MB.A.,Ph.D.(Pali)

: Ass.Prof,Sopimol Sornsakada

Date of Graduation : March ၈၀, ၂၀၁၈

Abstract

The objectives of this research on attitude towards belief in the ninth lunar month festival (Khaopradabdin) include; **1)** To study and analyze the historical background of the ninth lunar month festival; **2)** To study and analyze the northeastern people's attitude towards the belief in the ninth lunar month festival; **3)** To study the influence of the rites in the ninth lunar month festival among the northeastern people. The target group of this research is the residents in the surrounding communities of Mahavanaram and Sarapadnuek Temples located in Tambon Naimuang, Muang district, Ubonratchathani province. This study is a qualitative research focusing on documentary and field research and information was gathered by interviewing.

Findings from this Research

1)The historical background of the ninth lunar month festival is one of the northeastern people's social customs and norms (Heetsibsong-Kongsibsee) descended from the period of Buddha through Dharma legend mentioning about the relatives of King Pimpisara who passed away and became starving ghosts in between the enlightenment period of Buddha. There was, thus, merit makings dedicated for the dead relatives. This has helped relieving the suffering of the starving ghosts. This

is also an opportunity for paying gratitude and it becomes the common practice for the community spirit and identity up to present.

2) To study and analyze the northeastern people's attitude towards the belief in the ninth lunar month festival; the belief in this festival was originated from the belief in laws of karma evidenced in dharma legend and descended in practice as social norms and customs of the northeastern people. The festival is organized in the ninth lunar month through making merit by giving alms dedicated for the dead relatives to be relieved from suffering. This does not only result the spiritual happiness of the dead relatives but also maintain Buddhism. The belief in the rites of the ninth lunar month festival can be divided into 4 aspects:

(1)The belief in ghosts is a secret matter after death. They show their supernatural power to be seen as persons or animals. They can be differently called by local names as the nature of the death or as the duties of the ghosts such as home spirit that helps protecting households etc.

(2)The belief in merit deed. Merit is a spiritual matter. All the good and evil deeds have their own results. The good deeds help purifying a quality mind. In Buddhism, good deed is called "merit deed". Making merit is always accompanied with wholeheartedly giving things to others without expecting any return. There are 10 aspects of materials giving in Buddhism. The merit deed may not sooner return to the giver but it helps purifying the giver's mind and this will result a fortunate life in the following birth.

(3)The belief in what will happen after death; Buddhists believe that death and birth are endless cycles by the laws of karma.

(4)The belief in paying gratitude to ancestors; According to Buddhism, gratitude is the symbol of a merit one. The gratitude towards one's supporters is in line with the religious practice as social norms. Gratitude also helps lifting human spirit and creating unity that enhance a peaceful social cohesion.

3)To study the influence of the rites in the ninth lunar month festival among the northeastern people; On the thirteenth waning moon day of the ninth lunar month, villagers prepare foods, desserts, fruits, betel, tobaccos or other

favorites of the dead relatives. The food is divided into 4 portions; the first portion is for the present family members, the second is for living relatives, the third is for the dead relatives and the fourth is for giving alms to monks. The portion for the dead relatives is wrapped by banana leaves and divided into packages of foods, desserts or fruits, and betel and tobaccos. In the early morning of the fourteenth waning moon day, all the prepared packages are laid on the ground or the foot of big trees in temples. Candles and incenses are also lighted for telling the dead relatives to accept the offerings. Then in the same morning, the portion for giving alms is offered to monks as dedication to the dead relatives. This festival is also cultivated among younger generations to be aware that if their parents or relatives pass away, they should practice the festival to pay gratitude for the elders and to create the consciousness of social cohesion among the living relatives in the family which is one of the most important pillars of society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี ด้วยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก พระครูสมุห์เจี้ยน กตปุญโญ ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้กำลังใจเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน ดร.และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิมล ศรศักดิ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาในการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์เพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณปราชญ์ชุมชนคุ้มวัดมหาวนารามและชุมชนคุ้มวัดสารพัฒน์ ที่ให้ข้อมูลอัน เป็นประโยชน์และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ อาจารย์ไสว นามเกตุ บุตรชายและบุตรสาว ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจสำคัญยิ่งของ ความสำเร็จในครั้งนี้ ผลอันจะเป็นประโยชน์ ความดีทั้งปวงที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ขอมอบให้แก่คุณพ่อคุณแม่ที่เคารพอย่างยิ่งและคณาจารย์ทุกท่าน

ชันทิยาน นามเกตุ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
๑.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ ความเป็นมาของบุญเดือนเก้า(ข้าวประดับดิน)	
๒.๑ ประวัติความเป็นมาของบุญเดือนเก้าในสมัยพุทธกาล	๑๑
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการทำบุญเดือนเก้า	๑๔
๒.๓ ประเพณีบุญเดือนเก้าของชาวอีสาน	๑๗
บทที่ ๓ ความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนเก้า	
๓.๑ ความหมายของความเชื่อ	๒๓
๓.๒ ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา	๒๖
๓.๓ ความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า	๓๐
๓.๓.๑ ความเชื่อด้านบาปบุญคุณโทษ	๓๐
๓.๓.๒ ความเชื่อทางด้านพุทธศาสนา	๓๖
๓.๓.๓ ความเชื่อเรื่องผี	๔๒
๓.๓.๔ ความเชื่อทางด้านความตาย	๔๙
๓.๓.๕ ความเชื่อเรื่องโชคกลาง	๕๑
๓.๔ คติที่ได้ในประเพณีบุญเดือนเก้า	๕๓

บทที่ ๔ อิทธิพลของความเชื่อในประเพณีบุญเดือนเก้าที่มีต่อสังคมชาวอีสาน

๔.๑ อิทธิพลที่ส่งผลต่อการดำรงวิถีชีวิต	๕๖
๔.๒ อิทธิพลที่ส่งผลต่อประเพณีและพิธีกรรม	๕๗
๔.๓ อิทธิพลที่ส่งผลต่อพระพุทธศาสนา	๖๓
๔.๔ อิทธิพลที่มีต่อชุมชน	๖๔

บทที่ ๕ บทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๖๗

บรรณานุกรม	๖๘
ภาคผนวก	๗๒
ประวัติผู้วิจัย	๘๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึงเล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม.(ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๒๗ หมายถึง การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๒๒๘ หน้าที่ ๒๒๗

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึงเล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ขุททกนิกาย ธมมปทอฏฐกถา เล่ม ๑ ข้อที่ ๒๑๕ หน้า ๒๑๖ การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๔ ข้อที่ ๒๐๗ หน้าที่ ๒๖๔

พระวินัยปิฎก

วิ.จ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬาคคปาลี	(ภาษาบาลี)
วิ.จ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

องจตุกก.(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคฺตตรนิกาย	จตุกกนิปาต	(ภาษาบาลี)
องจตุกก.(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	อํคฺตตรนิกาย	จตุกกะนิปาต	(ภาษาไทย)
องอฏฐก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อํคฺตตรนิกาย	อฏฐกนิปาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมฺมปทปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
องติก (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคฺตตรนิกาย	ติกกนิปาต	(ภาษาบาลี)
องติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อํคฺตตรนิกาย	ติกกนิปาต	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย	มหาวคค		